

Açıq səma altında muzeylər yaradılır

Mütəxəssislərin fikrinə görə, açıq səma altında muzeylər fərqli xüsusiyyətlərə və funksiyaya malik olacaq. İlk növbədə bu muzeylər dünyaya erməni vəhşiliyinin miqyasını göstərəcək. Qoy dünya görsün ki, ermənilər hansı vəhşilikləri törədiblər. Təkcə insanlara qarşı deyil, təbiətə, daşa, torpağa qarşı da amansız olublar.

Belə muzeylərin yaradılması insanlarımızın yaddaşı, tarixi gerçəkləri daim xatırlamaları baxımından da çox önəmlidir. Bu muzeylər ziyarət üçün daim açıq olmalı və Qarabağa səfər edən hər kəs onları görməlidir. Sabah Qarabağa qayıdacaq, doğma yurd yerlərində təkrar məskən salacaq vətəndaşlarımız, xüsusən də bu açıq səma altında sərgilənəcək dağıntılara hər

dəfə baxdıqca Vətənin necə müqəddəs olduğunu anlamalıdırlar. Belə muzeylər vətəndaşlarımıza Vətənin bundan sonra bir də heç vaxt düşmən tapdığı altına düşməsinə imkan verməməli olduqlarını daim xatırlatmalıdır. Açıq havada saxlanılacaq eksponatların, əlbəttə, xüsusi qorunma şəraiti olmalıdır. Muzeyin təşkilatçıları, bu işə cavabdeh olacaq şəxslər eksponatların saxlanması məsələlərini də nəzərə almalıdırlar.

Açıq səma altında ilk muzeylərin yarıdılması ideyası XVIII əsrə gedib çıxır. Bu tip muzeylər ilk dəfə Avropa ölkələrində yaradılıb. Hazırda isə dünyanın bir çox ölkələrində müxtəlif mövzulara əhatə edən açıq səma altında muzeylər fəaliyyət göstərir. Bu qəbildən olan "Sayqon müharibə muzeyi" Vyetnam

Ermənistan torpaqlarımızı işğal altında saxladığı 30 il ərzində şəhərlərimizi, yaşayış məntəqələrimizi, tarixi abidələrimizi, inzibati binalarımızı... darmadağın edərək dünyada bənzəri olmayan cinayətlər törədiblər. Bu faktların dünya ictimaiyyətinə, gələcək nəsillərə çatdırılması zamanın ən gərəklili vəzifələrindəndir. Cənab Prezident İlham Əliyev deyib ki, şəhərlər bərpa olunarkən hesab edirəm, hər bir şəhərdə dağıdılmış yerlər qalmalıdır ki, bunu heç kim heç vaxt unutmasın: "Şəhərsalma işləri aparılarkən müəyyənləşdirib, sonra mənə məruzə edin, misal üçün, Ağdam şəhərinin, Füzuli şəhərinin, digər şəhərlərin hansı hissəsi, hansı kvartal dağıdılmış vəziyyətdə qalsın, Ermənistan işğalının açıq səma altında muzeyi kimi. Hesab edirəm ki, azad olunmuş bütün şəhərlərdə işğal muzeyləri də yaradılmalıdır. Memorial komplekslərlə, bizim Zəfərimizi əks etdirən abidələrlə bərabər, işğal muzeyləri də yaradılmalıdır".

müharibəsinin dəhşətlərini, xalqın yaşadığı faciələri nümayiş etdirir. Cənubi Koreyada yaradılmış "Müharibə memorialı" Koreya müharibəsini xatırlamaq və bu xalqın dinc birləşmə arzusunu nümayiş etdirmək məqsədini daşıyır. "Spaldinq müharibə memorialı" İngiltərədə Birinci Dünya müharibəsindən bəhs edir. Belə komplekslərin ən məşhuru isə Yaponiyada "Xirosima sülh memorialı" tarixi abidəsidir. Eyniadlı parkın bir hissəsi olan "Xirosima sülh memorialı" 1996-cı ildə UNESCO-nun Dünya İrs Siyahısına daxil edilib. Memorialın həmin siyahıya daxil edilməsi isə bəşəriyyət tarixində ilk dəfə insanların yaşadığı əraziyə atılan atom bombasının dağıdıcı təsirindən "sağ çıxmış" tikilinin sülhün rəmzi kimi təqdim olunması ilə əsaslandırılıb.

Azərbaycanda açıq səma altında arxeoloji muzeylərin ən klassik nümunəsi Qobustan Milli Tarix-Bədii Qoruğu və Bakının Qala kəndindəki arxeoloji-etnoqrafik muzeydir.

Ekspertlərin fikrincə, açıq səma altında yaradılan muzeylər elmi tədqiqatlar, turizm və təhsil fəaliyyətlərini paralel şəkildə təşkil etməyə geniş imkanlar açır. Bu da həmin muzeylərin maddi baxımdan gəlirli sahəyə çevrilməsinə zəmin yaradır. Turistlər belə tarixi məkanlara xüsusi maraq göstərdiyindən açıq səma altında olan muzeylərə müxtəlif tipli və miqyaslı turist marşrutları təşkil etmək böyük əhəmiyyət daşıyır.

Dünya əhəmiyyətli arxeoloji abidə olan Azıx mağara düşərgəsinin işğaldan azad olunması da belə bir muzeyin

qurulmasına zəmin yaradıb. Bu, unikal arxeoloji abidənin yerləşdiyi məkanda açıq səma altında muzeyin yaradılması gələcəkdə ölkəmizə səfər edəcək turistlərin diqqətini cəlb etmiş olar. Ümumilikdə Qarabağda işğaldan azad edilmiş bütün rayonlarda, o cümlədən Füzulidə, Cəbrayılda, Zəngilanda, Qubadlıda, Laçında, Xocalıda, Ağdamda, Xankəndidə, xüsusilə Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı elan edilən Şuşada açıq səma altında muzeylərin yaradılması üçün potensial böyükdür. Burada erməni vandallarının yerlə-yeksan etdikləri tarixi abidələrin, yerli memarlıq üslubunda tikilmiş müklərin, məscidlərin, inanc yerlərinin və təhsil ocaqlarının acı taleyini əks etdirən muzeylər həm yerli, həm də xarici ölkələrdən olan turistlər üçün tarixi baxımdan çox maraqlı və əhəmiyyətlidir.

Muzeylərin yaradılması təşəbbüsü Prezidenti İlham Əliyevin uzaqgörən siyasətinin nümunəsidir.

Mütəxəssislərin fikrincə Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində yaradılacaq muzeylərin təşkili üç istiqamətdə aparılmalıdır. Birincisi, dağıdılmış şəhərlərin təxmini böyük bir məhəllə böyüklüyündəki parçasını hasara alaraq heç toxunmadan muzey halına gətirmək, açıq hava muzeyi yaratmaq təşəbbüsüdür. Bura Ermənistan məxsus qənimət kimi əldə etdiyimiz hərbi texnika və sursat yerləşdirmək nəzərdə tutulur. Plastik manekənlərdən hərbi formalı əsgər modelləri qurmaq daha gerçək bir ab-hava yarada bilər. Bu muzeylərin içində həmin rayonların

işğaldan azad edilməsi uğrunda şəhid olmuş oğullarımızın adları olan lövhələr quraşdırmaq məsləhət görülür.

Muzeylərin təşkilinin ikinci istiqamətini 90 faizi və ya tamamilə salamat qalmış tarixi abidələrin müəyyən edilməsi və inventarlaşdırılıb muzey halına gətirilməsi təşkil edir. Azıx mağarasında Qobustandakına bənzər və daha real olan muzey yaradıla bilər. Dini abidələr də qeydiyyatla alınaraq muzey halına gətirilə bilər.

Üçüncü istiqamət isə son mərhələdir. Artıq infrastruktur yaradılmış rayonlarda muzey binalarının tikilməsi, dağıdılmış abidələrin bərpa olunmasıdır.

Birinci və İkinci Qarabağ müharibələri zamanı Ermənistanın vəhşiliklərini nümayiş etdirmək üçün belə muzeylərin yaradılması aktualdır. Azad edilmiş ərazilərdə elə yerlər var ki, onlar erməni vəhşiliyini sübut etmək üçün mütləq şəkildə olduğu kimi saxlanılmalı, dünya ictimaiyyətinə çatdırılmalıdır.

Beləliklə Qarabağın hər şəhərində işğal muzeyləri yaradılacağı nəzərdə tutulur. Bu muzeylərdə Ermənistanın işğalçılıq siyasətinin ümumi mənzərəsi əks etdiriləcək. Eyni zamanda, hər bir şəhərin, hər bir rayonun öz təqdimatı orada göstərilməlidir ki, həm Azərbaycan vətəndaşları bunu heç vaxt unutmasınlar, həm də xaricdən gələn qonaqlar görsünlər biz hansı vəhşilərə qarşı müharibə aparmışıq, öz torpağımızı və Cənubi Qafqazı belədən necə xilas etmişik.

**Hazırladı:
M.MÜKƏRRƏMOĞLU,
"Xalq qəzeti"**